

PROTESTANS PAP.

GYAKORLATI SZAKKÖZLÖNY.

Megjelenik havonként 2—3 iven.

Előfizetési ára:

egész évre 4 forint, fél évre 2 forint,
negyed évre 1 forint. Egyes számok
ára 40 kr.

Kiadók és felelős szerkesztők:

Lágler Sándor Kálmán Dezső
ev. pap, ev. ref. pap,

Kölesden, Tolna vm.

Nyolczadik évfolyam.

9. szám.

Kölesd, szeptember, 1887.

Ima.

— Iskolai év megnyitásakor. —

Gyöng, 1887. szept. 1.

Felséges Isten! égi jó Atyánk!
Hatalmas Ur a menny és föld felett!
Fel a magasba minden létező
Egek fölé helyezted trónusod,
S onnét regnálsz a nagy világ felett,
Onnét küldesz áldást üdvöt nekünk;
Onnét tekint őrző szemed reánk
Kik itt állunk trónod lépcsőinél
Midőn ajkunk hozzád imát rebeg.
Atyánk! Értelmet, észet azért adál
Hogy ismerjünk meg téged általa,
S úgy rendeléd, hogy a termő talajt:
A tiszta lelket, érező szívet,
A melyből a tudásnak fája kél
Folyton műveljük és vessük bele
Az ismeretnek drága magvait.
Követjük ime szent parancsidat
S azon vagyunk, hogy méltókká legyünk
Szent képedet e földön hordani.
De, gyenge és erőtlen gyermekid
E földi élet és muló világ
Rögökkel telt fárasztó utain
Bizton haladni hajh! csak úgy tudunk,

Ha szent lelked vezérlő csillaga
Szövétnekül élénk ragyog s vezet.
Oh jó Atyánk! im most is, a midőn
Ez új évet nevedben kezdjük el:
Megihletetten áll e kis sereg,
S hívő lélekkel néz eged felé,
És esdve kér: küldd el szent lelkedet.
Atyánk mi is hozzád fohászokunk
És esdve kérünk oh a Jézusért,
Hallgasd meg őket; szent áldásodat
Közöld velük mint eddig, úgy ma is.
Oh kérünk add, fogékony hogy legyen
A gyenge gyermek ártatlan szive,
Hogy megfogamzzék a mag, mit vetünk
S teremje meg gyümölcsét gazdagon.
És adj nekik kitartást és erőt,
Hogy fáradatlanul haladjanak
A keskeny úton, mely az ismeret
Nagy útvesztője közt bizton vezet
Hozzád, — s mit a szülő vár és remél —
Hadd teljesüljön bennük, általuk.
S azoknak is, kiket kirendelél
Vezetni őket a szent cél felé,
Könyörgünk, adj buzgóságot, erőt,
Hogy a magasztos pálya terheit
Erős vállakkal bírják hordani.
Oh áldd meg őket Isten Szent Atyánk
És áldd meg kérünk ezt az iskolát,
S add, szent igédnek legyen temploma
A tudomány e szentelt csarnoka.
S a gyermekek, kik ide jöttenek
Egyházad oszlopivá nőjjenek.
S azoknak, kik értük fáradtanak
Legyen jutalmuk áldás és siker.
Imánkat halld meg égi jó Atyánk,
Te szent Fiad a Jézusért. Amen.

Kálmán Dezső.

Rosz időket élünk.

Beh nem gondoltam volna egy évtizeddel ezelőtt még, hogy az akkor megmosolygott jeremiád-koncertbe én is beálljak. Beszéltek üres templomokról: nálam a templom telve volt. Irtak sokat a vasárnap meg nem szenteléséről: nálam erre nem vala példa, és ha lett volna, az erélyes községi elöljáróság tudta volna kötelességét. A vadházasságokat, a mi egypár volt, papi felszólításra az elöljáróság szétrezzentette. A gyülekezet pénztára minden terhet megbirt, ujévi számadás mindig majd 100—150 frt fölösleget mutatott, egyházi épületeket tatarozni, jókarban tartani, bővíteni, csinosbitani lehetett, volt miből. Helybeli kollégámmal szerveztük az ismétlő-iskolát felekezetenküli, községi alapon, az iskolaszék tagjai még soron kívül is ellátogattak a tanórákra, hogy a fiatalság tanulásában gyönyörködjenek s maguk is tanuljanak, a zárvizsgát nemcsak azért, mert úgy illett, hanem azért is, mert másutt az érdeklődő hallgatóság nem fért volna be, a legnagyobbik templomban tartottuk. Örültünk lelkünkben, hogy így haladva egy évtized múlva a mi községünk mintaközség, a mi egyházaink mintaegyházak lesznek.

És most? „Az élet az ábrándot úgy leszúrte!“ A templom — kong az ürességtől, mihelyt a szőlőhegyen érni kezd a cseresznye, meggy, egész késő őszig, a borpréselés befejezéséig. A vasárnapi munkaszünetet, minden vasárnap publikáltatja az elöljáróság, érzékeny pénzbirságolással való fenyegetődzéssel, de azért csak takarodnak, kivált délután, sőt arra is volt eset, hogy egy volt illavai fegyencz vasárnap reggel kiment szántani, és büntetése nem lőn. A vadházasságok, ha nem is épen gomba módra, de csak szaporodnak, és ha a törvénytelenül együttélők ellen, akár az esperesi hivatal útján, a szolgabírósnál jelentést teszünk, onnan azt a választ kapjuk, hogy „nem tehetünk semmit, hacsak hivatalos hatalommal való visszaélés miatt, az egyéni szabadság ellen elkövetett merénylet miatt, fegyelmi eljárást nem akarunk magunk ellen provokálni“. A gyülekezet pénztára folyvást deficittel küzd, pedig az egyházi épületek jókarban tartásának rovására visszük a takarékossgot, és a mely gondnok az egyházi adó behajtásában — saját igavonó barmainak egyenértéki adóért való lezálogoltatásának nyomása alatt — némi szigort alkalmaz: felperzseléssel fenyegettetik. (Épen ma reggel vettem hírért, hogy

kurátorom prësháza a mult éjjel leégett.) Tisztújító gyűléskor majdnem kötéllal kell fogni kurátort, presbytert. És az ismétlőiskolázás iránti érdeklődés? Iskolaszéki tagokat csak nagynehezen, erőltetve lehet választatni s ezeknek egyharmadrésze sem jó el a zárvizsgára sem. Mindenütt hanyatlás, süllyedés! Azelőtt, ha tűz ütött ki a községben, ifja, örege, apraja-nagyja sietett oltani, s a vízholdó szekerek alig birtak egymásnak kitérni; mostanában, a kit közvetlenül nem fenyeget a veszély, az nem megy oltani. Szóval, mintha csak kieserélték volna ezt a népet!

Keressük az okát. Jókaiként: „Keressd a szívedet“, vagyis: keresd a hibát önmagadban. Számot vetek magammal a lelkiismeret ítélőszéke előtt. Hasonlókép számot vet kollegám, s hogy még szigorúbb legyen a számoltatás, egymást számoltatjuk. Mi az eredmény? „Az én lelkiismeretem semmivel nem vádol“. Nem vádol hivatalbeli hanyagsággal, és, hogy különösen a templomok ürességét nem okozhatja az, hogy talán hanyatlanánk a prédikálásban: legyen bizonyosságunk az egyházszónoklati irodalom terén való munkálkodásunk.

Hol rejlik hát az ok! Különösen, miután a baj, úgy látszik nemcsak helyi, hanem általános. Olyanforma, mint a szőlőben a phylloxera-vész: először csak egy kis folt imitt-amott, aztán a pusztulás terjed, míg végre elpusztul az egész szőlőhegy. Így az Úr szőlője is. Nem menti meg a szőlőt a jókarban tartás, elpusztul, ha körülárkolják is. Mert a phylloxera repül, viszi a szél. Az erkölcsi phylloxera-vész is a levegőben van. Terjedését elősegíti az időjárás. Rosz idők járnak.

Így terjed az erkölcsi romlás a szabadság örve alatt garázdálkodó, semmi tekintélyt ismerni nem akaró szabadosság szellőszárnyain. Így van a családban. Ha kedvem volna élezelni, felhoznám például az egyszeri embert, a ki katonaságból hazakerült fiát így tuszkolta be: „Tessék belülkerülni öcsém uram“. Valóban, a szülők erkölcsi gyengeségből nem bírják tekintélyüket fenntartani gyermekeikkel szemben. Az a tejfözlösszájú legényke úgy meg-meglecczkézteti apját, mint annak a rendje, és csak próbálja az az édes anya serdülő leányát valamely erkölcsi vagy épen csak illedelmi szabályra figyelmeztetni, meglátja majd, hogy mit kap! De hogyan is lehetne ez másképen? A kabátos osztálybeli apa gymnazista fiával együtt olvassa a „Pikáns Lapok“-at; az anya leányával együtt Zóla regényeit; a földmives pógár meg

majd kihizik bőréből, ha surján legény fia a korcsmai zárórára figyelmeztető bíró uram ezifferblattjára a literes üveggel rója oda, hogy hányat ütött az óra! „Ne félj fiam, nem lesz bántódásod, fizetek érted az uraknál, van még miből!“ És halálig búsulná magát az az édes anya, a kinek 10—12 éves leánya után nem koptatná a legénység a kiskapu kilincset.

Azután jön a követválasztás, jön a vármegyei tisztújítás: hogy bánunk a néppel! Elmondjuk programbeszédünkben, hogy „örömebb szorítok kezét a pógárember kérges tenyerével, mint egy kaputos ember bársonypuha kezével“. Annyiszor emlegetjük, hogy a „nép szava Isten szava“: — hogyne hinné el az a jámbor nép, hogy Isten szava az ő szava akkor is, ha 25 év óta nála hivataloskodó, köztiszteletben álló tanítójára kiabálja: „Gyujtogató, be vele a tűzbe!“ Annyiszor kínálunk fuvar, napdíj czimén a szavazóknak — meggyőződésünk szerint a jó ügy diadala érdekében — 5—10 forintot, hogy aztán népünknek életelvévé lesz: „A Krisztus kóporsóját sem őrizték ingyen“. Szomorúan észleljük a köznép erkölcsi súlyedésének jelenségeit, de ne csodálkozunk ezen, vagy ha már épen csodálkozni akarunk, az a csodálni való, hogy még nem rosszabb, mint a minő, az u. n. intelligentia rossz példájának romboló hatása folytán.

Mi az orvosság? Az ígét hirdetni nemcsak a szószéken, hanem még a háztetőkről is; nemcsak alkalmas, hanem alkalmatlan időben is, és azokat, a kik velünk együtt meg vannak győződve, hogy

„Romláshoz közelit az a város,
Eljő nem várt veszedelme véletlen,
Meg nem maradhat, bár légyen záros,
Melyben a nép elfajult s engedetlen,
Az elsők kevélyek, kegyetlenek,
Az alsók gonoszok, engedetlenek“

a kik, mondom, ennek igazságáról meg vannak győződve, vetkezzék le a gyávaságot, az emberektől való félelmet, és merjenek szólani ott, a hol szólani kell, ne engedjék uralomra jutni az „ardor civium prava jubentium“ zajongásait. Mert közéletünkben az a minden jónak megölő betűje, hogy a sötétség fiai nemcsak eszesebbek, hanem bátrabbak is a világosság fainál az ő nemök szerint. Szervezzük az üdv hadseregét, az erkölcsnevesítő egyesületet egyházunk keretén belül. Hisz a Krisztus

egyháza e földön vitézkedő anyaszentegyháznak nevezetik: vitézkedjünk hát az Úr zászlója alatt; és ha erkölcsnemesítő egyesületet akarunk szervezni: ennek „más alapot senki nem vethet, mint a mely vettetett: a Jézus Krisztus“: — csak mi építsünk ezen az alapon, hiven, buzgón, és minél többeket nyerjünk meg a jó, a szent ügy munkásaiul. Tegyük meg kötelességünket, de működjünk oda, hogy **velünk együtt minél többen megtegyék kötelességüket**“.

Lágler Sándor.

A megigazulás nem a mi érdemünk!

Szentháromság után XI-ik vasárnap.

Alapige: Luk. XVIII: 9—14.

Mit cselekedjem, hogy az örök életet elvehessem? Ez ama sokfélekép kifejezett kérdés, melyet nemcsak ama törvénytudó tett meg — nyilvánosan: hanem azóta ezren és ezren — ha mindjárt csak titokban is, szivökben. Olyanoknak szeretünk látszani, kik minden belső kérdéseikkel tisztában vannak. Azért mai napság ez a kérdés olyan hangzású, mint a harangkongás, ha nem tűzveszélyt hirdet, a fülekbe cseng, de a szivekbe nem igen hat; hagyjuk a kérdést feltenni, de magunk nem igen vesszük már igénybe. Pedig ez a kérdés vajmi fontos kérdés.

Lám mig fiatal, erőteljes, munkaképes az ember, addig a világ vonzza inkább szivét és ezer más kérdése van. Hova megyünk ma . . ? mivel töltjük kedvünk szerint az időt . . ? stb. Ezek mai nap sokkal előbb vasárnapi kérdések, mint a törvénytudó ama kérdése, pedig az törvénytudó volt.

Csak ha egyszer eléggé forgattuk, próbáltuk a világot, ha minden savát-javát, jajját-baját megizleltük, éreztük; ha tapasztaltuk, hogy ez meg nem nyugtat végkép, ki nem elégít soha, s hogy mindenki csalatkozik, ki ebbe veti minden reményét: csak akkor szokás lassankint megbarátkozni és folyamodni ilyesféle kérdésekkel, és kérdésekhez: mit cselekedjem stb. Az est szelid árnyat vet a forrongó világra; az ember is vénségére szokott megtérni Istenéhez Felteszi aztán magában szentül és jám-

borúl: ezentúl hát sok szolgálatot teszek az én Istenemnek, szorgalmasan látogatom szent házát, bűjtölök, áldozok stb. . . .

Egy másik meg eltöpreng: ha lehetséges-e még hát célhoz jutnia? Hiszen az Isten nem szorult az én szolgálatomra, sem az én imám dicsőbbé őt nem teszi . . . Talán ha üdvömet akarja, ezek nélkül is részesít az ő örök jóvoltában . . .

Elhiszem, k. a., hogy mindketten tévednek. Pedig gyakran elforgácsoljuk ilyen meddő okoskodásokkal az időt, meghaladjuk lassan a földi pályát s gyakran este lesz, és még sem tudjuk igazán: mit cselekedjem, hogy az örök életet elvehessem?

Még azt, k. t., senkisémmel tanította, hogy ne cselekedjél semmit, és mégis sokan sokszor és sokféleképp fektettek hangsúlyt arra is, hogy csupán önerőből el nem éred a cél. Képzelet és az úgynevezett jó cselekedetek faragta tökéletességünk még koránsem az a halhatatlansági emlék, melyre Isten felteszi az örökélet koronáját! Ahhoz, hogy idvezüljünk, mi csak igen csekély részben járulunk, de járulnunk kell. A megigazulás nem a mi érdemünk. Erre akar mai szent leczkénk különösen figyelmeztetni. — Mielőtt tehát . . . stb. . . .

Luk. XVIII: 9—14.

A megigazulás nem a mi érdemünk! Sem az apostolok, sem a mi reformátoraink nem tanítottak mást, sőt Krisztus Urunk ma világosan tanítja ezt:

- 1) a farizeus önhittsége,
- 2) a publikánus alázata által.

I.

A farizeus önhittsége által.

A farizeusok azon emberek voltak Izraelben, kik a mózesi törvény követelményeinek eleget iparkodván tenni, ez által bizonyos tökéletességi fölényvel vélték birni mások felett. A farizeus sokat áldoz, szorgalmasan imádkozik, gyakran bűjtöl, — s ha nem csalatkozik — többet is tesz,

mint a mennyit a törvény követel . . . És mi indítja erre? Talán a törvénytudó ama kérdése: mit cselekedjem stb.? Talán azért cselekszi mindezeket, hogy így Isten szerelmét megnyervén, megigazuljon . . .? Azért is, de nem egyedül azért! Mert amúgy, csendes magányában folytonosan megtérőnek kellene lennie, így azonban neki Isten és emberek előtt dicsekednie kelle! Áldoz, hogy dicsérjék; bőjtöl, hogy csodálják; imádkozik, hogy tüntessen! Az isteni kegyelem után való forró vágyáról keveset mondhatnánk, csak dicsvágyáról és önhittségéről. Azért tehát meg nem állhatja, hogy Isten színe előtt is ki ne rakja — tárja drágaságait, szíve kincseit: „Isten, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint egyéb emberek, ragadozók, hamisak, paráznák, vagy minémű im e publikánus is. Bőjtölök kétszer egy héten, igazán megadom dézmáját minden marhámnak . . .“ Csakhogy azt nem teszi még hozzá: gondolom tehát, hogy nálamnál tökéletesebbet nem ismersz, s ha valakit, úgy engem kedvelsz!

Igen szép! s a mai időben is ritka példánya volnál az emberiségnek, hogy vagyonod tizedrészét szent célokra áldozod, — úgy de miért mondod, hogy különb vagy mint más emberek? Ezek mellett talán bűnöd nem is volt, nincs is, nem is lesz? sőt nem rejthetik épen ezekben is a legdurvább bűn . . .? Szegény halandó, ha jót téssz, nem az jutalmaz; ha jót téssz, azért teszed tehát főképp, hogy Istentől jutalmaztassál . . .? Gondold meg, hogy Istené a parancs, a mit teljesítesz, s hogy bizonyára jobban meg fogja azt itélni is tudni, mennyiben tettél annak igazán eleget, mennyiben nem?!

Ime egykor urához közeledék egy szolga, s ilyenképen szóla: Uram, én vagyok a leghívebb mindazok között, kik tégedet szolgálnak, — bizony valamivel jobban is jutalmazhatnál, mint a többit . . . És ura kérdezé: tehát mi különöset cselekedtél nekem édes szolgám? és elszámlálja a szolga: én őriztem nyájaidat, én takarítám csűreidbe gabonáidat, én gondoskodtam egyáltalán éjjel és nappal, hogy semmiben kárt ne szenvedj. Hát még mit tevé! — kérde őt ura. Mást semmit, — ha tehetek-e még többet! — Akkor hí szolgám valál, és csupán kötelessé-

gedet tévéd — monda az úr. Ha nem jutalma szivednek, lelkiismereted békessége; miképpen fogna az megnyugtadni és boldoggá tenni, ha néhány garassal többet adnék, mint másnak. Az által legfeljebb a többit tenném még hűtle-
nebbé, téged pedig elbizakodottá, önhitté . . . Isten veled!

Nem teljesen igaza volt-e a gazdának? Lám, pedig így van ez mivelünk, emberekkel is. A mit cselekedtünk, az csak kötelesség volt, és pedig, kinek sok adatott, attól stb. . . . Az a kevés jó, k. t., a mit mi életünkben felmutathatunk, csak parányi dolog, azon hibák, tévedések, bűnös gondolatok és cselekedetek ellenében, melyek napról napra gyomként teremnek nyomdokainkban. És tudd meg, a bűnnek egy kis foltja sokkal jobban megbélyegez — átmenvén véredbe, semhogy azt egykönnyen lemoshasd.

Azért, ki jól cselekszik és dicsekszik vele., mint ama farizeus, arról meglehetsz győződve, nem a jó kedvéért magáért cselekvé azt, hanem azért, mert mint ama farizeus dicsvágyó és önhitt vala. Pedig a farizeus ott a jeruzsálemi templomban tett nagyhangú imája után meg nem igazult, hanem úgy távozott el, a hogyan jött. Pedig ha valakinek, úgy őneki lehetett volna igénye, érdeme a megigazuláshoz. De úgy látjuk, minden jó cselekedete Isten előtt csak hitvány gyümölcs volt, ő maga pedig megveszett fa, zengő ércz, pengő czimbalom

A megigazulás nem a mi érdemünk, ezt tanítja Krisztus Urunk az önhitt farizeus példája által,

II.

a publikánus alázata által is.

Nézzük tehát a publikánus példáját, talán ott több vizsgálást, reményt nyerünk megigazulási óhajunkat illetőleg.

A farizeus tudjuk gazdag vala, a publikánus pedig szegény és megvetett. De azért, a mit a farizeus tett, tévé tán a publ. is, csakhogy mi nem tudjuk azt, nem halljuk, mert ez nem dicsekvő, hanem alázatos. Azt hiszem, hogy bizony ő is áldozott, csakhogy nem hozhatott oly gazdag áldozatokat, mint a farizeus; azt hiszem, hogy ő is bőjtölt, imádkozott, s ezt talán igazabban mint

a farizeus; azt hiszem mindenre, a mivel a farizeus dicsekszik, hogy tett, ő Pál apostol szavaival azt mondhatta: én is! Csakhogy ő abban a nézetben volt: megbírálja ezt más! Mi haszna, hogy áldozasz, és nem teszed ezt tisztult lélekkel (Mát. V: 23—24.) — a Kainok áldozata nem kedves illatú Isten előtt! Mi haszna, hogy bőjtölsz, ha mégis szived napról-napra jobban megtellik roszakarattal, kárörömmel, paráznasággal, felfuvalkodottsággal, hitelenséggel; mi haszna, hogy imádkozol és imádságod nem a bűnbánás esdő hangja; mi haszna minden kegyes cselekedetednek, ha mégis a régi Ádám bűnös vágya járja át szivedet, lelkedet?! Így gondolkozik vala a publikánus és bűntudata által elfojtott szive csak egy sóhajjal tud Istenéhez alázatosan közeledni, s mintegy szent haragban gyarlóságainak székhelyére mutatni, vervén vala mellét: Isten, légy irgalmas nekem bűnösnek. Ő volt az, ki megigazultan távozott.

Bizonyára világosabban s megragadóbb példában aligha magyarázta Krisztus Urunk amaz igazságot: a megigazulás nem a mi érdemünk. Minden tanítása pedig csak a megtérő bűnösnek hirdet bocsánatot. A ki pedig nem érzi magát bűnösnek, álljon ki a farizeussal!

Tehát mit cselekedjem, hogy az örök életet elvehessem? kérded most már te is keresztyén atyámfia! Semmit egyebet, mint a mit a te urad parancsolt. Szeressed a te Uradat Istenedet teljes szivből, teljes lelkedből és minden erődből és teljes elmédből; és a te felebarátodat mint magadat. De ezt a dézmát megadd igazán. Amen.

Kring Miklós,
dőröcskei ev. pap.

Készület a halálhoz.*)

II. Kir. XX: 1. „Rendeld el házadat, mert meghalsz és nem élsz“.

K. Testvéreim! Egy esztendő t lehetetlen a nélkül befejezni, hogy komolyan magunkba ne szálljunk és meg

*) Emez egyházi beszédet mutatványul közöljük Hetesy Viktor sajtó alatt levő ünnepi beszédeiből. A kötet megrendelhető a szerzőnél (Drávafok) 1 frt 20 krral. A mutatvány ajánlja az egész kötetet. Szerk.

ne emlékezzünk éltünk rövid voltáról. Mikor az útas, útjának valamely fontos pontjához ér: így szól magában: idáig csak eljutottam! . . . de hát tovább miként jutok el? . . . Mikor fogok célhoz érni? . . .

Mi, Afi., bár nem igen szeretjük magunkat jövőnyeknek és vándoroknak tekinteni e földön; bár nem igen gyakran foglalkozunk a halál gondolatával, mindamellett elbocsáthatnók-e az új év első napját a nélkül, hogy így ne szöljünk: Istenem! lehet hogy ez lesz a mi életünk utolsó esztendeje; sőt az sem bizonyos, hogy ennek a napnak estéjét is megérendjük-e? . . . Lehetséges volna-e, hogy midőn e napon szereteteinkkel itt összegyűltünk, eszünkbe ne jutna: lehet, hogy a jövő összejövételkor már néhány hely üresen álland! . . . Mennyire szükséges azért, hogy ideje-korán magunkba szálljunk és számot vessünk utainkról! . . . Most tehát az új év első reggelén elmélkedjünk az élet rövid voltáról és mulandóságáról.

I.

Az izraeliták már rég bálványimádásra adták magukat, midőn Ezékiás lépett a trónra. Ez a fejedelem felforgatta a hamis istenek oltárait, visszaállította az örökkévaló tiszteletét s azt igyekezett cselekedni, ami helyes volt az Isten szemei előtt. Hogy az assíriai királyt, ki az ő birodalmát háborgatta, békességre bírhatta, neki áldozta minden gazdagságát; de hiába . . . mert az fővárosát követelte. A várost óriási hadsereggel vette körül s durva sértegetések s isteni káromló fenyegetések között követelte annak átadását.

Ezékiás nagy szomorúan az Ur házába megy, buzgón imádkozik s bár az Ur megjelentette néki, hogy ellenségét meg fogja akadályozhatni szándékában, mindamellett a nagy ijedség, lelki gyötrellem halálos betegségbe ejtené.

Ésaiás a beteg ágyához lép s im szól: rendeld el házadat, mert meghalsz és nem élsz. Rendeld el házadat; azaz, hozd rendbe világi ügyeidet s a trónöröklést, nehogy halálod után zavar, pártoskodás, polgárháború támadjon.

Rendeld el házadat; ez az emberre nézve általában azt jelenti, hogy úgy rendbe hozza világi dolgait, hogy

halálakor ne legyen ok az örökösök között gyűlölködésre, zűrzavarra botránkozásra.

De a prófétának Ezékiáshoz intézett szavai nem csupán anyagi házunkra vonatkoznak, hanem egy másik házra is, mely az Istennek temploma, t. i. a mi lelkiünkre. Ezt a házat kell kivált rendbe hozni; ezt kell különösen megvizsgálni, hogy minő állapotban van. Erre nézve intézi az Ur hozzánk a próféta szavait: rendeld el házadat, mert meghalsz.

Meghalsz! . . . az élet rövid! . . a halál bizonyos! . . Ezt hirdeti a gondolkodó embernek minden: a hervadó virágtól, a lehulló levéltől, az elszáradt fűszáltól kezdve azokig a számtalan nemzedékekig, melyek egymás után elenyésznek s melyeknek egykori létezését csak néhány roskatag emlék jelezi a századok évkönyvében! . .

Meghalsz! . . az élet rövid! . . a halál bizonyos! . . ezt hirdetik a temetők bemohosult fájai! . . összetöredezett sirkövei . . a naponként ismétlődő gyászmenetek . . a közöttünk is sokakon látható gyászruhák . . . azok az elköltözött kedvesek, kiket még ma is siratunk; kik még nem is igen régen velünk együtt örvendeztek!

Meghalsz! . . az élet rövid! . . a halál bizonyos! . . Ezt hirdetik gyakori gyöngélkedéseink . . a gyógyíthatlan betegségek . . az őszbeborult fők . . a redőkkel barázdált arcok . . a homályos szemek . . s a munkát félben hagyott reszkető kezek!

Ah! K. Testvéreim, ennyi beszéd előtt ne dugjuk be füleinket! ennyi tükör előtt ne hunyjuk be szemeinket! mindenkinek hirdetik, mutatják nekünk azt a félremagyarázhatlan igazságot, hogy mi csak porok és hamvak vagyunk.

Az az egy hát bizonyos, hogy meg kell halnunk! . . De az már bizonytalan, hogy mikor? Mert a halál se póstáit nem küldi mindig előre, se nem szoritkozik csupán egy korra. — Nem tapasztaltuk-e már, hogy elmegy az életével megelégedett öreg mellett: a csecsemőt meg kiragadja a bölcsőből. Azt reményljük, hogy utolsó óráinkban gyermekeink szeretete fog ápolgatni s azok gyengéd kezei fogják le majd szemeinket? . . . és Istenem!

hány édes atya ment már sirva fia után a koporsóba s hány édes anya hullatta már Rákhel keserves könyeit!?. . . Hány házastárs szomorkodik ma magánosan, kik még nem rég is a hosszas együttlét boldogságáról álmodoztak!?. . . Hány embertársunk porladoz a sirban, kik még most esztendeje itt hallgatták az örök élet beszédét!?. . .

És ki tudná megmondani, hogy kik azok, a kik mához egy évre már nem leendenek itt? Pedig a halál már kijelölte ezeket az áldozatokat!.. de az ő pecsétét egyedül ő maga ismeri. Ah bizony az emberi élet olyan mint a pára, mely egy kevés ideig tetszik, azután semmivé leszen!.. .

II.

Ha tehát a meghalás bizonyos, ideje pedig bizonytalan, az a kérdés, hogy e bizonytalanságban mitévők legyünk?.. .

A felelet nagyon egyszerű: tartsuk ahhoz készen magunkat mindenkor; legyünk ébren, mint az Úr parancsolja; szálljunk magunkba és vizsgáljuk meg, ha engedelmeskedünk-e isteni tanítónk beszédének? Tegyük fel magunknak a kérdéseket: vajjon lemondtam-e én már rossz szokásaimról?.. . megsirattam-e bűneimet?.. . van-e élő hitem az Isten fiának ígéreteiben? és ha az Isten ma elhívna engemet, felelhetném-e neki: Uram, készen vagyok!?. . .

Fájdalom; de ezt csak kevesen mondhatnák el! A rövidlátó ember folyton azzal áztatja magát, hogy nem jön még a halál; hogy az még későbben jön meg.. . épen mint az esztelen szűzek, kik akkor kapadoztak, mikor már a vőlegény megérkezett. Mély lelki álomba merültek ezek, s lehet, hogy csak az Isten ítélőszéke előtt fognak felébredni!

K. Testvéreim! ha tudtok éberek, vigyázók lenni mulandó földi javaitoknál; ha igyekeztek megőrizni hajlékaitokat, hogy a lopó oda be ne hatoljon; ha ovatosak vagytok, hogy földi jóléteket, boldogságtok valami módon meg ne zavartassék; ha testi betegségeitekből igyekeztek mihamarább meggyógyulni; ha anyagi bajaitokból

igyekeztek minélelőbb kibontakozni . . . szóval, ha éberek, vigyázók tudtok lenni a mulandók, veszendők iránt: vajjon nem volnátok-e éberek, vigyázók örökkévaló maradandó javaitok iránt?! . . . Vigyázzatok és imádkozzatok, mert a halál eljövételének nem tudjátok se napját, se óráját . . . azért még idő vagyon: rendeljétek el házaitokat . . . mert nemsokára meg kell halnotok!

Nemsokára meghalni! . . . Jól felfogtátok-e e szavak jelentőségét? Tudjátok-e, mi az: meghalni? . . . A legnehezebb, a legünnepélyesebb, a mit csak ember elképzélhet. Meghalni, azaz: elvégezni az időt, elkezdni az örökkévalóságot; meghalni, a mi alól senki ki nem vétetődik. Mindnyájunkra előbb vagy utóbb eljő az a nap, melyen meg fogjuk érteni azon komoly szavak jelentését, melyeket Ésaiás próféta intézett Ezékiás királyhoz: meghalsz és nem élsz. Egy ravatalon leszünk kiterítve; egy koporsóba leszünk fektetve; talán egy-két kedves lélek könnyezget mellettünk; majd leeresztenek a sirba s azok, kik elkisérnék utolsó lakhelyünkre, hallgatják a koporsónkra hulló földhantok tompa dobbanását. Mikor aztán ez a gyászszertartás bevégeződik, kiki visszatér a maga foglalkozásához s az élet úgy folyik tovább, mint előbb. Helyünket elfoglalják mások; hajlékunkba költöznek mások; ruháinkat elviselik mások s kevés idő múlva senkise fogja észrevenni, hogy mi egy üres helyet hagyunk a világban. A nap, mint rendesen: kél, nyugszik; az idő folytatja szabályos haladását . . . De reánk nézve több idő nem lesz; a világ elmúlt kívánságaival együtt. Reánk nézve most már csak az örökkévalóság leszen . . . boldog vagy boldogtalan örökkévalóság: a szerint, a mint cselekedtünk jót avagy gonoszt.

* * *

K. Testvéreim! Mindezeket ekként, komolyan megfontolva használjuk az időt, melyet még enged az Isten, — lelki házunk rendbehozására. A mult már eltűnt; a jövő még nem a mienk; *most vagyon a kellemetes idő, ma azért, midőn az Urnak szavát halljuk, meg ne keményítsük a mi sziveinket; munkálkodjunk még nappal vagyon, mert eljő*

az éjszaka, melyen senki nem munkálkodhatik. Azért hát tegyük azonnal, a mit még tennünk kell. . . talán valamely gonosz szenvedély kiirtása; valamely kisértet legyőzése; valamely jó munka bevégezése. . . Siessünk! . . . a mit csak tehetünk, tegyünk meg ma; ne halogassuk holnapra; mert a koporsóban, a hova menendők vagyunk, nincs semmi cselekedet, okoskodás, tudomány és bölcsesség. Mondjuk a Zsoltáriróval: Taníts meg minket, hogy tudhassuk meg a mi napjainknak számát, hogy járhassunk bölcs szívvel; azaz hogy mindinkább táplálgassuk sziveinket azzal az isteni bölcsességgel, mely nem más, mint szeretete mind annak, a mi jó és igaz. Amen.

(Ch. Laune)

Hetesy Viktor.

Kölcsönös szeretet és bizalom a házassági élet összetartó kapcsa.

— Esketési beszéd háznál. —

Előf o h á s z.

Szeretetnek örök forrása szent Isten! itt e család kebelében emelünk most oltárt; e hajlékot szenteljük most a te templomoddá, midőn ez ifjú jegyesek házassági frigykötésére a te megáldó, megszentelő kegyelmedet kérjük. Óh te, ki nem kötötted jelenlétedet kézzel csinált templomokhoz; te, ki megígérted, hogy jelen leszesz ott, hol ketten vagy hárman nevedben összegyűlnek: légy itt velünk ebben a templomban, s lelked erejével te magad csatold össze ez ifjú jegyesek szívét, a Jézusért kérünk. Amen.

Ker. jegyesek! szülék, testvérek, rokonok! Ker. Hívek!

Ha van fontos pillanat az ember életében; ha van percz, mikor a szivben kibeszélhetlen érzelmek hullámnak; ha van óra, melyben meghatottság szállja meg a keblet. . . s a sziven öröm és bánat, remény és félelem ömlik el: bizonyára az a percz, az az óra nem más, mint az, midőn az ifjú szive választottjával, a vőlegény arájával Isten nevében letett esküvel házassági frigyét

köt . . . s ünnepélyesen kinyilatkoztatják Isten és világ előtt, hogy egymáséi kívánnak lenni az életben, egymáséi még a halálban is.

Ki ne volna ilyenkor meghatva; kinek szive ne dobogna ilyenkor hangosabban; ki ne érezne ilyenkor — ugyanazon perczen — lelkében örömet és bánatot, reményt és félelmet; ki volna az, kinek arcán ilyenkor ott ne ragyogna egy-egy fénylő könyecsepp az édes mosolygás mellett?!

Azt hiszem, k. jegyesek! ilyenforma érzelmek hullámanak most kebletekben, . . . sőt mi is mindnyájan, kik itt vagyunk, a szülék úgy mint a rokonok, a jó barátok úgy mint a résztvevők: egyiránt alá vagyunk ezen érzelmeknek vetve. Örömtől dobog szivünk, de mégis valami úgy szoritja kebelünket; vidámság dereng arcunkon és mégis itt-ott, egy-egy könyecsepp ki-kicsordul a szemekből. Ez mind azért van, mert együtt érzünk veletek; boldogságotokat épenúgy óhajtjuk mint magatok. Az a mi vágyunk is a mi a tiétek, hogy éltetek zavartalan és boldog legyen . . . hogy ez a percz áldást hozzon egész éltetekre, áldást hozzon szivetekre, lelketekre.

Ehez pedig nem kell egyéb, — mint kölcsönös szeretet és bizalom. Ha e kettős kapocs csatolja össze sziveteket mind a jó, mind a balsorsban; ha e kettős kapocs nem fog tágulni sem az örömben, sem a bánatban, sem a jó, sem a rossz napokban: akkor a boldogság állandó lakója lesz házatoknak, s falaitok között béke és egyetértés csókolgatják egymást; még ha hosszú évek repülnek is át fejeitek felett, ha e kettős kapocs megtartja erejét, szilárdságát, a halál se lesz képes azt kettétörni, mert „Szent a kötél, a sir nem tépi széjjel, A szeretet erősb mint a halál!“ Óh,

„Mily szép is a lelkek szövetezése!

Idegenből rokon, vér lesz cserélve;

Óh mily szent s nagy tüzével a szeretet:

Igy egymáshoz forrasztva a sziveket!“

(Tompa.)

E kettős kapocs kössön össze titeket; e kettős égi nemtó: a kölcsönös szeretet és bizalom őrizze szive-

teket . . . ez tartsa karjait kiterjesztve felettetek, míg éltek!

Ker. jegyesek! Ha érzitek, hogy e kettős nemtő köti most össze sziveteket, csatolja egymáshoz lelketeket: akkor ez a percz örökre áldott lesz . . . akkor az öröm és bánat, a köny és mosoly, a remény és félelem, melyek kebletekben egymást felváltva hullámzanak: egy közös érzeményben olvadnak össze — a boldogság érzeményében. S birva e magasztos érzést: szivetekben csakis öröm, ajkaitokon csakis édes mosoly fog sugározni, sőt az a pár könnyesepp is, melyet szemeitekből ez ünneplés óra hatása csal ki — az örömnök könnyeseppje lesz. És mi is, kik éltetek ezen drága perczének tanúi vagyunk, látva a boldogság sugárzását arcotokon: mi is csak az öröm melegét érezzük keblünkben . . . az öröm könnyeseppjét érezzük szemeinkben!

Ker. jegyesek! A jó Isten, ki a sziv mozdulatát, mint a vizeknek folyását, szabadon hajtja ide s tova, a jó Isten vezérelt titeket együvé. Ő indította fel ez ifjút, hogy távol vidékről ide jöve, éltenek angyalát, éltenek társát, itt közöttünk, ennek a tős-gyökeres, derék magyar családnak kebelében találja fel. Isten vezérelte, Isten hozta őt ide, hogy boldogságának eszményét itt kedves vidékünk bércei közt lelje fel.

Igy viraszt isteni gondviselés a szivek sorsa felett . . . így köttetnek a házasságok fenn, a magas égben.

Átadjuk azért neked, kedves ifjú — kit az ég vezérelt közénk — e derék, kedves, ügyes, virágzó hajadont, a jó szülőknök e jól nevelt leányát, mindazon jeles tulajdonságaival, melyekkel őt az ég oly bő mértékben megáldotta; átadjuk, hogy legyen ő sorsodnak, lelkednek hí társa, nemtője, boldogságodnak osztályosa, megszentelője! Itt adjuk át az apai házban emelt oltár mellett; itt, hol bölcsője rengett, hol az édes anya gondja őrködött felette, azon jó kívánságával a szülőknök, testvéreknek, rokonoknak, azon jó kívánságával mindnyájunknak: hogy legyen a te ide való belépésed, legyen ennek a kedves leánynak ebből a házból való kilépése örökre áldott; azzal a jó kívánsággal bocsátjuk ki e háznak kedves gyermekét kar-

jaink közül: hogy lobogjon az ő új otthonának tűzhelyén, elolthatatlan lánggal — éltetek végperczéig — a kölcsönös szeretet és bizalom soha ki nem alvó tüze!

Most pedig kulcsoljuk imára kezeinket, emelkedjünk lelkünk esdő fohászával ahhoz, a kitől száll alá minden áldás és jó adomány:

Szeretetnek Istene, mennyei édes atyánk! meghatott kebelled állunk előtted ez egyszerű hajlék falai között; szivünk érzelmeiből oltárt építünk itt s felgyújtjuk azon az örömmek kedves lobogású tűzét, s annak lángjánál felmelegítvén lelkünket, imádó érzésekkel magasztaljuk a te nagy nevedet, ki soha nem szűnsz meg teremtményeid sorsa felett atyailag gondoskodni; soha nem szűnsz meg az emberi szivekben a szeretet boldogságot árasztó tűzét lelked kegyelmével éleszteni és táplálni!

A te atyai gondoskodásod vezérelte össze e jegyesek szivét is; a te lelked éleszté fel abban a szeretetet, hogy ők a rokonszenv és szivbeli vonzalom sugalatából egymáshoz hajolván: akaratomnak engedjenek . . . s házassági szövetségre lépven egymással — dicsőítsék a te örökké imádandó nevedet!

Jó Isten, édes atyánk! te, ki az ő sziveiket összevezérelted, most ez ünnepélyes perczben, midőn a te nevedben leteendő szent esküvel akarják megpecsételni lelkeik vonzalmát: te magad csatold össze a két szivet, a két lelket a kölcsönös szeretet és bizalom mennyei kapcsával . . . hogy így a két szivből legyen egy sziv, a két lélek legyen egy lélekké!

Cselekedd ezt szeretetnek Istene! akkor az ő életök a boldogság szakadatlan lánczolata lesz, melyben a szeretet áld és szentel meg mindent! Amen.

(Kikérdezés és eskü.)

Immár mind a vallási, mind a polgári törvények értelmében férj és feleség vagytok. Tartsátok meg a mire magatokat szent esküvéssel köteleztétek. Őrizzétek és ápoljátok a kölcsönös szeretetet és bizalmat szivekben, — hogy a boldogság el ne kerülje házatokat.

Az Isten pedig, ki a szerető szívek szövetkezését maga rendelte el, midőn a házasságot az emberiség éltének hajnalán szerzette: áldjon meg titeket minden jó áldásával; áldjon meg kedvetek szerint való jó napokkal, vidám órákkal, hosszú boldog évekkel! A szülők, a rokonok, a testvérek, s mindnyájunk e szívből fakadó áldása kíséren házassági pályátokon: az Ur legyen őriző pásztorotok, vezéretek; az ő gondviselése virasszon éltetek felett! Amen.

Kupai Dénes,
runyai ev. ref. pap.

Esketési beszéd.

Mennyi névtelen vágy, eddig soha nem ismert érzelem járja át, tartja fogva szíveteket, lelketeket ifjú Jegyesek ebben a pillanatban! Vágy, érzelem, melynek magatok sem tudtok kifejezést adni, — csak úgy él az bensőtökben, mint egy ma született ártatlanság, hófehérliliom ruhában! Vágy, érzelem, mely nem egyéb, mint megtestesülése az Irás eme szavainak: „nem jó az embernek egyedül lenni!“ Vágy, érzelem, melynek összes kifejezése: az öröm sugára a szívben s egy megjelenő könycsepp a szemben!

Ez az öröm a szívben: a legszebb öröm; ez a könyű a szemben: a legszebb könyű!

Ez az öröm a túláradó boldogság öröme; ez a köny az elért boldogság könycseppje. Ez az öröm beszél egy mérhetlen boldogságról, végtelen üdvről, nyiló menyországáról, — az a köny is arról beszél. Beszél egy nem remélt pillanatról, éji álmok, töprengő gondolatok, csüggedő remények megvalósulásáról!

Ezt hirdeti az a szívet áftható öröm s az a köny a szemben, az is azt hirdeti!

Hirdesse is!

Hirdesse, hogy az igaz szeretet mennyországot teremt az élet kopár mezején, s ligetet varázsol a sivatagban. Hirdesse, hogy béke, megelégedés, boldogság fakad az igaz szeretet nyomában s a hol az él: ott világosság és csendesség lakozik a házban. — Hirdesse, hogy az igaz

szeretet által az erőtelen immár nem erőtelen; a fájdalom többé nem fájdalom s a „jaj“ szava vigasság kiáltásává változik. Hirdesse a koronás bölcsnek szavát: a „szeretet erős, mint a halál; kemény, mint a kőporsó!“

Oh legyen a szivnek mostani öröme, annak örökké tartó öröme s a boldogságnak a szemben mostan fakadó könyje, az is legyen örök!

Beszélje az a sziv, az a köny, évek mulván is beszélje, hogy ti még mindig azok vagytok, — egymásért élő-haló, szerető szivek; hogy ti még mindig szeretitek egymást! És ha az az öröm ott lesz a szivben, az a köny a szemben: tudni fogják az emberek, hogy még mindig szeretitek egymást; hogy még mindig boldogok vagytok! Mert a házi, a családi élet boldogsága szeretet nélkül nem lehet. Mit mondok? Boldogság szeretet nélkül nem is képzelhető. A szeretet fényes napja világítja meg életünket, ha azt olykor-olykor fájdalnak, szenvedések teszik sötétté. Ez vonja be aranyos sugarával házainkat, ha az irigység és roszakarát és rágalom gonosz nyelve bemocskolni igyekezik azt. Oh a szeretet édes angyalát ne hagyjátok elszállani szivetekből, ha már az most helyet foglalt bensőtökben; ez az angyal titeket majd megvédelmez; életet ad nektek s diadalra juttat. Ez az angyal, a szeretetnek fényes szárnyú angyala majd oly helyekre vezet titeket, hol üdítő forrásra letek, ha elfáradtatok; bátorságot nyertek, ha csüggedtek s gyógyító balzsamot, ha fájdalmat szenvedtek.

És ez a hely, ez a forrás, ez a balzsam: az az örömtől áthatott sziv s a boldogság fakadó könyje a szemben, a belőlök kisugárzó szeretet, mely által lesztek egy sziv, egy lélek.

S hogy még jobban egyek legyetek, mondjátok el az esküt. De mielőtt ezt tennétek, néhány kérdést intézek hozzátok, fogjátok meg azért egymás jobb kezét.

(Kikérdezés. Eskü.)

I m a.

Előtted állunk oh mi Istenünk! — előtted állunk, mi két test, de egy lélek; két sziv, de egy érzés. Az eskü

A buzgóság gyakorlása igen erős eszköz a szent életre, ez szüli az elmélkedést, olvasást, s kiváltképen a könyörgést, melyek legszükségesebb és hasznosabb eszközök a szent életben való öregbülésre.

A gondosság sokra megtanít: a gonoszra vezető alkalmakat előre meglátni s azokat eltávoztatni, — a kegyességre segítő eszközöket felismerni, a világhoz felettébb nem ragaszkodni, — táplálni magunkban a jó gondolatokat s ellenök állni a gonosz kívánságoknak. A ki nem eszik-iszik, meg kell hálnia; vicissim: el kell oltatni a lelki életnek, ha az ember nem él azon eszközökkel, melyek azt fentarthatják.

II. Élnek-e az emberek ezen eszközökkel? Bizony, csaknem egészen felhagynak velök! melyet bizonyítani talán nagyon is szükségtelen dolog volna! Az emberek kevésé munkások abban, hogy a ker. vallás alapigazságainak értésére és tudására jussanak. Olvasni nem tudnak! (pardon! a mai népnevelészet dicső korszakában!) mert olvasni, — meg olvasni egészen más; — ezt értsétek meg ti, kiket a dicső „néptanító“ titullal titulált meg a kor bölcsessége! (régente csak „gyerek-tanítók voltak, úgy hitták őket hogy: „mest'ram“ meg „rekt'ram“). Nagyobb része az embereknek halálos büntetésűek tartaná, ha így köteleznénk őket: elmélkedj előttünk élő szóval arról, a mit olvastál! És a könyörgés?! no! erről ne is szóljunk, ez már annyira ki ment a divatból, hogy nemcsak a dicső népnevelésnek tanítványai, vulgo = iskolás gyerekek, de még némely lelkipásztorok se tudják magyarul, — jó magyar nyelven elmondani a „Miatyánkot“ úgy, — mint Szeneci Molnár Albert vagy Milotán Nyilas István mondta valaha!

Hát itt ne keseregjünk és ne keserítsünk! csak tapasztaljuk, észleljük — nagy fájdalommal! — a lelki dolgokban való nagy gondatlanságot!

Hogy ennek mi következményei vannak? (ez a kipontozott hely legyen a felelet, mely azt jelenti, hogy három — vagy tizenhárom — tenyérnyi vastag kötetet lehetne róla írni!)

Miután megmutattuk, hogy az emberek az idvességért majd semmit sem cselekesznek, mit kellene már mondanunk, ha bizonyítani kezdenénk, hogy a maguk veszedelmére majd mindent végbe visznek! Minek szaporítsuk a szót az élet által már bebizonyított állítások s igazságok erősítésére?!

VIII.

A világi foglalkozások.

A gondatlanság rendszerint két okból származik, vagy abból, hogy a dologról csak imigy-amúgy gondolkodunk, vagy pedig mert foglalkozásaink miatt nem érünk rá gondolkodni.

I. Ide számlálom mindazokat a gondokat, melyek világi életünkben előfordulnak, érdekelvén akár a testi, akár a lelki életet. Vannak világi gondok, melyek pusztán a testet érdeklik, ilyenek a kézművesek, napszámosok, szántó-vetők gondjaik; vannak olyanok is, melyek főképp a lelket foglalják el, minéműek a világi tudományok: filozofia, politika, s különösen finánzia! s ez utóbbiak talán még veszedelmesebbek mint azok, melyek csak a testet foglalják el, mert midőn a test munkálkodik, a lélek fentart-hatja a maga szabadságát; de midőn a lélek elfoglaltatik és elbiratik (hej! de jó kifejezés! ma már nem is ismerjük!) a világi gondoktól, sokkal nehezebb akkor, hogy a kegyesség s idvességről való gondolatok a szivbe beférkezhessenek s ott hat-hatósak lehessenek.

Azomban még sem kell azt gondolni, hogy ezek magok-ban ártalmasok volnának a kegyességre. A világi foglalkozások szükségesek az élet fentartására, és hasznosak is a lélekre nézve, mert sok gonoszást eltávoztatnak; szolgálnak a testnek, de elűzik a hivalkodást, mely — mint mondják — az ördög párnája!

Ezt csak azért hozom elő, mert vannak olyan jámbor szerencsétlenek, kik úgy vélekednek, hogy az idvesség keresésére az embernek teljes magánosságban kell élni, a világtól elzárkózni, egyedül csak a sz. exercitiumokban foglalatoskodni, u. m. némely culinaris nyelven irt könyvek olvasásában, elmélkedések, (vagy mint nevezik:) szemlélődések, s szemenként potyogatott idegen nyelvű könyörgések recitálásában (melyhez tartoznak a terített asztalok, s kiváltképp a nagy boros kannák!) frequentálódni: de hát miért pazaroljuk a ténzt ezek ellen is?! Vesznek, fogynak évszázadról-évszázadra, s bizonyára el fog jőni a kor, midőn Klio keze azt irándja intézményük bezárt kapujára: fuit!

II. Minthogy a világi foglalkozások magukban nem rosszak, s csak a visszaélés által okozzák a romlottságot, lássuk az itteni hibákat:

1. Az emberek egyedül csak a világi dolgokat űzik. Láttuk már, hogy az emberek a lelki dolgokra nézve mily restség- s lágymelegségben élnek. Ez így levén, nyilván van, hogy az embereket a világi élet szorgalma foglalta el, s ezért minden gondjuk csak a földi előmenetelre czéloztatik. Ez, úgy gondolom, nem vár bizonyítást!

2. A világi dolgokat nagyon szivökre veszik. Az élet foglalatossági — ha az ember magát azokba mértékletesen foglalja — ártatlanok, de mihelyt mód nélkül ragaszkodik hozzájuk: elvonják a kegyességtől s ebből származik aztán a sok boldogtalanság, mert: midőn kellene nekik a világi jókat csak érdemük szerint becsülniök s megemlékezniök arról, miszerint ezen jók nem elégségesek arra, hogy ő nekik valóságos boldogságot szerezzenek, s midőn meg kellene gondolniök, hogy ezek nemcsak a földi élet kedvéért szereztettek, s hogy a világi foglalkozások hasznával nem sokáig fognak élni: e helyett magukat egészen a világiakra adják, sziveket, indulataikat egészen azokra vetik, csak a test kedvéért munkálkodnak, ez czélja minden igyekezetüknek; ez támaszt bennük különféle indulatokat, unalmat, vigságot, néha nyugtalanságot vagy békétlenséget. Így távoznak el lassankint a vallástól!

3. A világi foglalkozásokkal mód nélkül megterhelik magukat. Az emberek boldogul élhetnének, ha megismernék, mire kötelezi őket az ő hivatásuk, s annak körében maradván, nem terhelnék meg magukat azzal, a mi őket nem illeti. De magukat nem mérséklük, mindenbe ártják magukat, fárasztják magukat oly dolgokkal, a melyekkel nem kellene. Ez bizonyára igen veszedelmes nyavalyájuk az embereknek és sok rendetlenségnek kútfeje.

4. Végre igen nagy s feddésre igen méltó hiba az, hogy a világi foglalkozásokat — az azokkal való visszaélés által — a bűnnek elhalmozottságivá teszik. Mert vétkes dolog ugyan a világhoz felettébb ragaszkodni, de vétkeesebb a világi foglalkozásokat gonosz végre fordítani! Itt látjuk már, hogy az emberek rendetlenségeinek nagy része a világi foglalkozásokból származik, de még jobban kitetszik a következőkből:

a) nincsen időm — úgymond — hogy magamat olvasásra vagy a kegyesség gyakorlására adjam, sok a teendőm, nincs egy pillanatnyi üres időm;

b) úgy vagy. A világi foglalkozások az időt egészen nemcsak elfoglalják, hanem elméinket is elvonják, s szívünket, indulatinkat hatalmukba ejtik. Miután a lélek s test egész nap, meg egész héten munkába voltak, az ember elbádjad, elfárad, s ekkor az ember nem lehet ura saját gondolati- s indulatinak s nagyon nehezen, vagy épen nem is mehet arra, hogy olyan dolgokra adja magát, melyek eddig szokatlanok voltak előtte; vagy ha valami nagy erőltetéssel reá adja is magát: nincs benne köszönet;

c) ez a felettébb való szorgalmatoskodás nemcsak az elmét vonja el, hanem egyszersmind a sz. életnek is akadályá s a bűnre vezető ösvény, olv. Máté 6: 24. I. Ján. 2: 15. Bizonyára! oly nagy ellenkezés van a testi és lelki foglalatosságok között, hogy a kik csak a testiekben foglalkoznak, nem alkalmasok a lelkiekre, holott olvasniok kellene I. Kor. 7: 30—31-et;

d) végre a földiekhez felettébb való ragaszkodás az embert ezernyi rendtelenségbe keveri. Kevés elmélkedéssel reá lehet jönni, hogy a ki nagyon elmerül a világiakba, az olyan rabja az érzékiségnek s a féktelen indulatoknak, s minden pillanatban olyan kísértetbe eshetik, melynek ellent nem állhat, s kész a veszedelem!

Mindezekből láthatjuk, hogy a világi foglalkozásokkal való visszaélés felette veszedelmes; adjunk azért néhány szabályt, mielőtt a róluk való elmélkedést bezárnók, azért:

α) kövessük őket mértékletesen; a ki nyugodtan akar élni, ne vegyen semmit nagyon a szívére, ne keressen semmit igen nagy kívánsággal, ne örüljön felettébb előmenetelének, a kedvetlenségben felettébb ne keseregjen, semmit vakmerőkép magában fel ne tegyen;

β) távoztassuk a sok foglalatosságot, kerüljük a felettébb való munkát, a mennyire rendes hivatásunk engedi; vizsgálja meg kiki: mire alkalmas, mire hivatott, s tartsa magát ahhoz;

γ) az okosság megkívánja, hogy világi foglalkozásaink között időt vegyünk magunknak arra, hogy Istennek is megadhassuk, a mi Istené, hogy ez által lelkünket táplálhassuk.

(Vége következik.)

Kálmán Farkas.

K ü l ö n f é l é k .

A) *Feleletek.*

271-ik számú kérdésre, — s az arra adott feleletekre.

Komoly érdeklődéssel kezdtem olvasgatni a „Prot. Pap“ júniusi számában Némedy József dédesi, Sweiger József rudnai s. Csizmadia Jenő bánhorváti lelkésztársak közzétett cikkét. Vártam, reméltem, hogy a triumvirátusnak ezen ugyanám „ált“ hangon kezdett s nagyszabásúnak ígérkező cikke majd csak közelebb vezet bennünket az igazsághoz s én a finálénál „nyakatekert logikámat“ töredelmesen beismerve, kénytelen leszek majd a forum előtt kijelenteni, hogy bizony mi keserűvidékiek sem vagyunk esalatkozhatatlanok.

Feltevésemben csalódtam. S távol minden czélzás- és humortól, ne vegyék rossz néven tisztársaim, ha őszintén kijelentem, hogy a triumvirátusnak előttem fekvő részben instruktív, részben provokatív cikke oly fajta benyomást gyakorolt reám, mint a „Variation zur Alpenhorn“-féle ósdi compositio, vagyis magyarul szólva, mintha az csak egyszerű aprópénzre való felváltása volna a Tóth Miklós megelőző cikkének, mely a maga nemében s az ő álláspontjáról mérlegelve, nézetem szerint is egyike a figyelemreméltóbbaknak.

Kedves Kollegáim azonban úgy látszik, túllóttek a czélon, jóakarattal túlhajtottak az ő intencióján, mely szerintem — némi érzékenykedés leszámításával — nem lehetett egyéb, mint jóakarató figyelmeztetés az ifjabb lelkésztársakhoz, hogy a házasság megkötése körül a legszigorúbb ovatossággal járjanak el.

De hogy most már hiba ne legyen „a kréta körül“ se a „logika körül“, szóljunk ez ügghöz higgadt tárgyilagossággal.

A szőnyegen lévő kérdésben két elv küzd egymás ellen, az x...i segédlelkészé és az y...i lelkészé, vagyis a s. lelkész úr, mint cikkéből értem, egyszerűsíteni kívánja azt a formalitást, nehézkes és költséges eljárást, melyet ő ** vidékén a házasság megkötése körül tapasztalt. Az y...i lelkész ellenben, mint jónak és célra vezetőnek bizonyultakat továbbra is fentartani óhajtja az ott divó gyakorlatokat.

Ha már most újból megkísérleném bonczkés alá venni a pro

et contra felsorolt argumentumokat, ismételve is csak azt volnék kénytelen kimondani, hogy az én nézetem szerint is jóval czélra-vezetőbb, gyakorlatibb az egyszerűsítés elve. S ezt az önök által annyira hangsúlyozott „minden tanítómesternél bölcsőbb mester, 24 éves tapasztalás“ mondatja velem.

Most lássuk ez ügyet részleteiben.

Nézetem s eddigi tapasztalásaim szerint a hirdető lelkésznek (tehát értsük meg jól! nem lelkésznek, vagy éppen eskető lelkésznek, hanem a hirdető lelkésznek) a menyasszony keresztlevelére semmi szüksége. Elég, ha a hirdetési bizonylatban igazolja azt, hogy a háromszori hirdetés megtörtént. Akadály nem jelentetett punctum. A többi az eskető lelkész dolga. Hogy az eskető lelkész miként járjon el, miféle bizonylatokat követeljen is merősöktől (de nem az önök defineálása szerint), miket ismeretlenektől, vegyes házasságra lépni akaróktól, vagy plane gyanús személyektől (mert ilyenek is vannak ám), s hirdetés előtt, vagy csak az esketést megelőzőleg követelje-e be ügyfeleitől a bizonylatokat, az kizárólag az ő dolga, azt határozza el nála az adott viszonyok szerint a papi prudencia; mert az általa megkötendett házasságért egyedül ő a felelős. S ezt néhány évi praxis után bizonyára tudni fogja minden jóra való ifjú ember, ki a palástviselésre fel van jogositva. A ki pedig saját lábán járni nem képes, minden complicáltabb esetben kérjen tanácsot a veteránoktól.

Továbbá a páros anyakönyvelést — ha az az önök tapasztalása szerint elannyira szükséges — csakis az x . . . i s. lelkész talpra esett vélekedése szerint tartom elfogadhatónak s gyakorlatilag keresztülvihetőnek, t. i. legyünk kötelezve rá egyetemlegesen, hogy az anyakönyvi kivonatot hivatalból származtassuk át a vőlegény lelkészéhez. Mert a beírásnál csakis ez ismerhető el hiteles forrásul. Az innen-onnan összeszedett privát értesülés előttem semmi. A pap is csak ember, egy kis roszakarattal az ő jóhizemőségét is ki lehet zsákmányolni.

Arra az önök által emlegetett szalói tractuális határozatra, mely a mint T. M. lelkésztárs is beismeri, more patrio, minden indokolás és gyakorlati utasítás nélkül született meg, tisztelettel megjegyzem, hogy én arra semmi súlyt nem fektetek. A mi anno Dni 1795-ben szabályrendelet volt, az most 1887-ben, a megváltozott viszonyok közt anachronismus, forgalomból kiment régi pénz, értéktelen, éppen úgy, mint az eklézsiakövetés, a

presbiteriumok által elrendelt bot- és korbácsbüntetés s azok a primitiv észjárásra valló ósdi anyakönyvi bejegyzések.*) Paix à ca cendre!

Egyébiránt az x . . . i s. lelkész közzétett cikkéből azt látom, hogy a páros anyakönyvelés önöknél sincs mindenütt gyakorlatban, a mennyiben egy helyen a bejegyzés történik sorszám nélkül, másutt már folyószámmal s a harmadik helyen plane sehogy sem. Lehetséges volna-e ez, ha általánosan kötelező volna? Mit szólna hozzá a „*Canonica visitatio*“, a melynek úgy hiszem három csillag völgyén is egyik főkötelessége az anyakönyvek átvizsgálása. Igazán csodálom, hogy az eféle kiadványokat a világi hatóságok előtt is megkísérlik eredeti documentum gyanánt szerepeltetni s ők minden ellenvetés nélkül elfogadják azokat. Lehetnek azok a legtöbb esetben szóról-szóra mind hű és igaz bejegyzések, nem kétlem; ámde az is igaz, hogy az eféle „okmányok“ csakis az eredeti forrásból, az eskető lelkész által és anyakönyvéből adhatók ki jogszerűleg és törvényesen.

A palástdíjakról (bár nem tudom mi czélből) azt állítják önök, hogy náluk sok helyt nincs is palástdíj. Hát ez kérem haladást jelent, mert bizonyára más úton vannak érte bonificálva. Csak forgassák, nyomának kell annak lenni ott valahol a régi acták között. Vajha így volna nálunk is! Nálunk a palástdíjak, kiadványok munkadíjai chártaszerűleg vannak megállapítva. Így például: esketés 1 frttól 4 frtig, temetés 1—2 frtig, családi értesítő 2 frt, minden másnemű bizonylat 1 frt. Ennél tovább nem mehetünk.

A közlemény ama passzusára nézve, hol okoskodásuk consequentiájául az állittatik, hogy „Ezen könnyelmű eljárás miatt egygyel ismét több lett a vadházasságok száma“: tisztelettel meg-

*) Ezen bejegyzésekből izelítőül ide irok néhányat.

„Anno 1785 Die 25 Augusti. Ezen x . . . i eklésiában consistorialiter elvégeztetett, hogy ha valaki a communio kihirdetésének első órájától fogva, annak kiosztogatásának napjáig, vagy azon a napon is, akár az ifjak, t. i. legények és leányok, akár Házások, akár Özvegyek közül tánczolánd, vagy jádzánd, ha férfi leend 12 kemény páltzával, ha pedig asszony vagy leány 8 kemény korbátsal büntetessék. Költ ezen szent végre czélozó végezésünk az x . . . i parochián. Anno et Die uti supra“.

Az anyakönyvi bejegyzések nem kevésbé érdekesek. — — „Eodem die: a scholamaster eltemetett egy vén leányt az ócska temetőbe“. stb. stb.

jegyzem, hogy ezen okoskodással is több lett a légből kapott fantazmagóriák száma. Olyan biz ez kérem, mint az egyszeri embernek, még pedig bölcsészeti képzettséget affektáló embernek okoskodása. „A tapasztalás — úgymond — nem bizonyít semmit. Így például igaz, hogy a nap millió évek óta naponként felkel, de hogy holnap is fel fog-e kelni, nem tudhatjuk. Lehet az némelyek szerint valószínű, de én szerintem nem bizonyos. Én legalább nem mernék rá fogadni“. Fiat applicatio!

Igaz, hogy sok minden megtörténhetik a nap alatt s egyes confusus fejek fantáziájában, de ott (s ezt már én mondom), hol józan judiciumu, körültekinteni szerető, s az adott viszonyokat papi prudenciával mérlegelni tudó emberek hivataloskodnak, hogy az önök által rajzolt rémkép valaha megtörtént volna, nem hiszem és nem is hihetem el mindaddig, míg legalább egy árva konkrét példával beigazolva nem látom. Jó órában mondva minden „könnyelműségünk“ daczára is az én egyházamban a vadházasság mindezideig még ismeretlen fogalom. Lehet, megengedem, hogy ez csak a szerencsés véletlenség műve, de hogy így van, az tény.

Ha az önök szőrszálhasogató eljárása annyira biztos panacea a vadházasság ellen, miért van mégis, hogy önöknél — állításuk szerint — annyira felszaporodott azoknak a száma? Lehet, hogy az is mind csak a véletlenség műve. . . elhiszem szívesen.

Hát bizony mi „könnyelmű“ keserűiek se éljük ám mindig oly sine cura — mint tán önök képzelik — napjainkat. Komplikált házassági, sőt más egyéb ügy is van itt akármennyi. De azért még sem járunk tanácsért más vidékre. Sőt arra is volt esetünk, hogy az önök által sürgetett bizonylatokat bár mind-egy szálig produkálta az illető, és — ő, a „könnyelmű“ keserűi, belátván a kulisszák titkaiba, elég irgalmatlan volt ráadásul még öt darab másnemű, sehol és senki által elő nem irt bizonylatot követelni az ipsétől. S eként a furfangos semmirekellő szépen horogra került. S őt csakis ez az óvatossága mentette meg a bigamia megkötésétől. Hogy miféle öt darab okmány lehetett az, nem kétlem, önök játszva fogják kikombinálni. Látják kartársaim, az egyszerűsítés elve mellett is lehet complicált ügyeket megoldani. Csak az a fő, hogy ne erőködjünk a Péter mértéket Pálra is alkalmazni. Ergo cuique suum.

Záradékul még egy őszinte szót! s azután végzek.

Azt állítják önök elmékedésük elején, hogy az x . . . i s.-lelkész denunciaciósi szándékból tette közzé az y . . . i lelkész hivatalos levelét s én pedig végrehajtására vállalkoztam az ő szép szándékának.

Hát kérem, hogy azt a s. lelkész urat, a kit én sajnálatomra még de nomine se lehetek szerencsés ismeretni; de a kit derék cikkéért az abban nyilvánuló gyakorlati életbölcseiségért incognito is nagyrabecsülök, miféle szándék vezérelte ez ügynél: nem tudhatom; az antigonisták ismerhetik legjobban az egymás közötti viszonyt, tehát egyenlitsék ki egymás között, a mint tudják, az az ő saját házi ügyök; de azt már komolyan kikérem, ha bár tres faciunt -- is -- collegium, hogy engem valami képzelet, rossz szándék végrehajtásával gyanúsítsanak. Igénytelen irodalmi működésnek (legyen az kritika, vagy önálló termelés) egyetlen célja: az igazság keresése. És semmi más. A személyeskedés, gorombáskodás, az éretlen, főnhéjazó individuumok ezen sajátsága, soha nem volt elemem. S én még a keményebb kifejezéseket is csak ott szoktam ultima ratió gyanánt, kényszerűségből alkalmazni, hol a „recht haberei“ teljességgel nem akarja megérteni a magyar szót, vagyis a hol a legerősebb argumentumokat is elferdíti a roszakarat és szenvedélyeskedés s az insultus tűrhetlen.

Most már a nagytiszteletű szerkesztő urak engedelmeiből pro és contra kidiskurálgatván magunkat, én is azt mondom: Béke velünk!

Keserői.

280. számú kérdésre. A „Protestáns Pap“ 8. számában a fenti kérdésre adott válaszból, úgy a kérdés előbbi vitatásából az tűnik ki, hogy azon meggyőződésben vannak a kérdést vitató urak, miszerint házassági szerződést csak a kir. közjegyző állíthat ki jogérvényesen. E meggyőződés azonban téves, és semmi által indokolva nincs.

Ugyanis az 1874. évi 35. t.-cz. 54. §-a azt mondja: „A jogügylet érvényességéhez közjegyzői okirat kívántatik a) a házastársak közötti vagyoni viszonyokat szabályozó, továbbá a házastársak között kötött adásvevési, cseré, életjáradéki és kölcsön szerződéseknél, valamint egyéb jogügyleteknél, melyekben az említett személyek egymás irányában kötelezettséget vállalnak; b) ugyanazon személyek közt kötött ajándékozási szerző-

déseknél, ha az ajándékozott tárgy át nem adatott; c) hozomány átvételéről kiadott elismervényeknél; d) minden jogügyletnél, melyet vakok, olvasni nem tudó süketek, vagy irni nem tudó némák és siket-némák kötnek“.

E szövegben a jegyesek házassági szerződése nem említettik s azért azt akár községi jegyző, akár ügyvéd, akár maga a fél megírhatja, s jogérvényes, illetve beperlésre alkalmas okirat lesz belőle. Azon esetre azonban, ha hozomány átvételéről szintén szó van benne, erre nézve nem tekintetik okmánynak; de téves vélemény azt hinni, hogy akkor az átadott hozomány a feltételek beálltával vissza követelhető nem lenne, vagy újra követelhető volna, mert a per útja mindig szabad, perelni a közjegyzői okirat ellen is és okirat nélkül is lehet. Ha tehát a jegyesek figyelmeztetvék, hogy közjegyző előtt kössenek házassági szerződést, azonban annak távolsága, költséges volta, vagy egyéb ok miatt fel nem keresik, vagy hozomány átvételéről nincs szó, mindig megköthetik otthon is.

Sőt ha valamely házassági szerződésben a jegyesek kikötik, hogy fog kapni női hozományt a menyasszony ekkor vagy akkor: az idő és feltétel beálltával a szerződés teljes érvénynyel bír. És ha utóbb a kikötött hozomány átadatik, akkor kell már közokirat, mert ha ez nem lenne, per esetén tanúkkal lenne bizonyítandó az átadás, és bizonyítható is érvényesen, ha az átadáskor erről gondoskodva volt.

Ha tehát a lelkész tanácsadója ohajt lenni hiveinek, a mi igen szép, — ha nem rendszabály alakjában octroyálja rájuk, mert ehhez joga nincs, — a vázolt jogi vélemény néha figyelembe vehető lenne általa szerény nézetem szerint.

Szabó György, gútai jegyző.